

STANDARDIZACIJA, PREIZKUŠANJE IN CERTIFICIRANJE NA PODROČJU POŽARNE VARNOSTI

Bojan Grm*

UDK 614.84 : 006

Na področju požarne varnosti imajo zelo pomembno vlogo standardi, ki določajo klasifikacijo, lastnosti, izvedbo in metode preskušanja materialov, gradbenih elementov, opreme in ostalih izdelkov, ki so namenjeni za požarno zaščito, ter sistem preskušanja in certificiranja teh izdelkov.

V članku je predstavljeno dosedanje delo tehničnih komitejev za izdelavo standardov, obstoječe stanje na področju preskušanja in atestiranja ter potrebne aktivnosti in naloge na področju standardizacije, preskušanja in certificiranja izdelkov za požarno varnost v Sloveniji.

Standardizacija

Področje požarne varnosti spada med regulirana področja, ki jih zaradi varnosti ljudi in okolja normativno ureja država. Posebno mesto v sistemu požarne varnosti predstavljajo standardi, ki za posamezne skupine materialov, izdelkov ali naprav določajo:

- splošne pojme in klasifikacije;
- požarne lastnosti in/ali funkcionalne lastnosti v primeru požara;
- njihovo izvedbo;
- metode in pogoje preskušanja zahtevanih lastnosti.

Večino za področje požarne varnosti pomembnih materialov, izdelkov in naprav lahko razdelimo v naslednje skupine:

- 1) materiali in izdelki, za katere veljajo zahteve glede odziva na ogenj;
- 2) izdelke, za katere veljajo zahteve glede požarne odpornosti;
- 3) električne, strelvodne, vodovodne, prezračevalne, plinske, dimniške in druge za požarno varnost pomembne instalacije;
- 4) izdelki, naprave in instalacije za evakuacijo v primeru požara;
- 5) naprave za odkrivanje, javljanje in alarmiranje v primeru požara;
- 6) naprave za gašenje požara (ročni gasilniki, hidranti, avtomatske stabilne gasilne naprave);
- 7) gasilna sredstva in materiali, ki zavirajo gorenje;
- 8) gasilna oprema in pripomočki;
- 9) naprave za kontrolo dima;
- 10) naprave za proizvodnjo, shranjevanje in transport požarno nevarnih snovi.

Ker je bilo ob osamosvojitvi Slovenije stanje jugoslovanskih standardov (JUS) na področju požarne varnosti zelo slabo (malo standardov, zastareli, nepopolni, nekatera področja popolnoma nepokrita), smo se že na začetku delovanja Urada za standardizacijo in meroslovje (USM) aktivno vključili v delo USM. Zaradi obširnosti in interdisciplinarnosti področja ter

pomanjkanja kadrov smo se odločili, da bomo na začetku za revizijo obstoječih veljavnih JUS-ov in pripravo novih slovenskih standardov (SIS) na področju varstva pred požarom po zgledu nekaterih manjših držav EGS-a (Irska, Danska) formirali samo dva tehnična odbora: za področje pasivne požarne zaščite in za področje aktivne požarne zaščite.

USM/TC POO – Požarno preskušanje gradbenih materialov, delo v konstrukcij in konstrukcij

Odbor je bil ustanovljen julija 1992 z zaporedno št. 23. Pokriva delo ISO/TC 92 – Požarno preskušanje gradbenih materialov, elementov konstrukcij in CEN/TC 127 – Požarna varnost v gradbeništvu. Znotraj TC so bile oblikovane 3 delovne skupine:

- WG 1: Delovna skupina za terminologijo
- WG 2: Delovna skupina za materiale
- WG 3: Delovna skupina za konstrukcijske elemente in konstrukcije

Tehnični odbor je pregledal stanje na področju standardov za požarno preskušanje gradbenih materialov in konstrukcij v JUS, ISO, CEN in DIN ter sprejel program dela. Pripravil je že predloge naslednjih novih slovenskih standardov:

- PSIS ISO 1182: Preskus negorljivosti,
- PSIS ISO 3261: Požarni preskusi – slovar,
- PSIS ISO 8421 – 1. del: Požarna zaščita – slovar, 1. del: Splošni izrazi – Splošni izrazi in pojavi pri požaru,

- PSIS ISO 8421 – 2. del: Požarna zaščita – slovar, 2. del: Požarna zaščita konstrukcij,
- PSIS ISO 8421 – 5. del: Požarna zaščita – slovar, 5. del: Nadzor dima,
- PSIS ISO 8421 – 6. del: Požarna zaščita – slovar, 6. del: Evakuacija in sredstva za umik.

Navedeni predlogi standardov so trenutno v javni razpravi.

USM/TC APZ – Aktivna požarna zaščita

Odbor je bil po dolgotrajnih zapletih ustanovljen januarja 1994 z zaporedno št. 45. Pokriva delo:

- ISO/TC 21 – Oprema za požarno zaščito in gašenje požarov,
- CEN: TC 70 – Gasilniki, TC 72 – Avtomatski sistemi za odkrivanje požara, TC 191 – Stabilne naprave za gašenje, TC 192 – Oprema za gašenje.

Znotraj TC so bile oblikovane naslednje delovne komisije:

- WG 1: Delovna skupina za splošne zadeve in posebna vprašanja,
- WG 2: Delovna skupina za prenosne in prevozne gasilnike,
- WG 3: Delovna skupina za naprave in sisteme za detekcijo in javljanje požara,
- WG 4: Delovna skupina za stabilne gasilne naprave, gasilna sredstva ter naprave za odvod dima in toplote,
- WG 5: Delovna skupina za opremo za gasilstvo.

Tehnični komite je že pričel z delom po posameznih skupinah. Po posameznih področjih trenutno poteka izdelava pregledov obstoječih JUS, ISO, CEN in DIN standardov ter priprava prioritetnega seznama in terminskega plana za revizijo obstoječih standardov in prevzem novih.

* Mag., Center za prenos znanja in tehnologij, Ljubljana, PE Radovljica, Triglavska 38, Radovljica.

Preskušanje in certificiranje

Na področju izdelkov, ki so namenjeni za preventivno ali aktivno požarno zaščito, ima enako pomembno vlogo kot standardi tudi sistem preskušanja in certificiranja. Do sprejema novega zakona o standardizaciji veljajo v Sloveniji:

- Vsi pravilniki in odredbe o obveznem atestiranju, izdani v SFRJ pred 26. 6. 1991:
- Odredba o obveznem atestiranju tipskih gradbenih konstrukcij glede na požarno odpornost in o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati organizacije združenega dela, ki so pooblaščenice za opravljanje atestiranja (Ur. list SFRJ, 24/90),
- Odredba o obveznem atestiranju rčnih in prevoznih gasilnih aparatov (Ur. list SFRJ, 16/83),
- Odredba o obveznem atestiranju gasilskih čelad (Ur. list SFRJ, 67/86),
- Odredba o obveznem atestiranju aparatov za zaščito dihalnih organov (Ur. list SFRJ, 49/87),
- Pravilnik o obveznem atestiranju varnostnih pasov (Ur. list SFRJ, 67/89).
- Pooblastila za obvezno atestiranje proizvodov, ki jih je izdal Zvezni zavod za standardizacijo preskusnih laboratorijem v Sloveniji do 8. 10. 1991.

ZRMK je dobil pooblastilo samo za preskušanje gasilskih čelad.

- Poročila in atesti drugih laboratorijem iz bivše SFRJ, če so bili izdani pred 8. 10. 1992. Po 8. 10. 1992 pa na ozemlju Slovenije veljajo samo atesti pooblaščenih laboratorijem v Sloveniji,
- Če na ozemlju naše države za to področje ni laboratorija, ki bi že imel pooblastilo Zveznega zavoda za standardizacijo, lahko USM pooblasti laboratorij. Pri USM trenutno poteka postopek akreditacije Požarnega laboratorija iz Zavoda za raziskavo materialov in konstrukcij za preskušanje gasilnih aparatov in tipskih gradbenih konstrukcij glede na požarno odpornost.

Po ISO/IEC – Vodilo 2 je atestiranje ustreznosti definirano kot dejanje, s katerim preskusni laboratorij kot tretja stranka potrdi, da preskusu podvrženi vzorec ustreza določenemu standardu ali drugemu normativnemu dokumentu, medtem ko certificiranje ustreznosti pomeni dejanje, s katerim tretja stranka dokaže, da obstaja zadostna gotovost, da definiran izdelek, proces ali storitev nedvoumno ustreza določenemu standardu ali drugemu normativnemu dokumentu. Definicija za atestiranje ustreza trenutnemu stanju pri nas, medtem ko certificiranje po definiciji predstavlja višjo obliko zagotavljanja ustreznosti, saj med drugim vključuje tudi nujno potrebno občasno kontrolo ustreznosti izdelka kasneje v proizvodnji.

V Sloveniji bo z novo zakonodajo in podzakonskimi akti uvedeno certificiranje kot

sestavni del sistema zagotavljanja kakovosti, preskušanja in certificiranja. Na ta način bo določen splošni sistem preskušanja in certificiranja, ki bo veljal tudi za področje varstva pred požarom. USM bo izvajal akreditacijo preskusnih laboratorijem, pooblastilo akreditiranim laboratorijem za preskušanje izdelkov na področju požarne varnosti pa bo izdajal minister za obrambo na predlog upravnega organa za področje požarne varnosti, to pa je Republiška uprava za zaščito in reševanje. Pravila za ustanovitev certifikacijskih teles v Sloveniji še niso dokončno izoblikovana, načrtuje pa se da bodo izoblikovana do sprejetja novega zakona o standardizaciji, ki je trenutno v parlamentarni obravnavi.

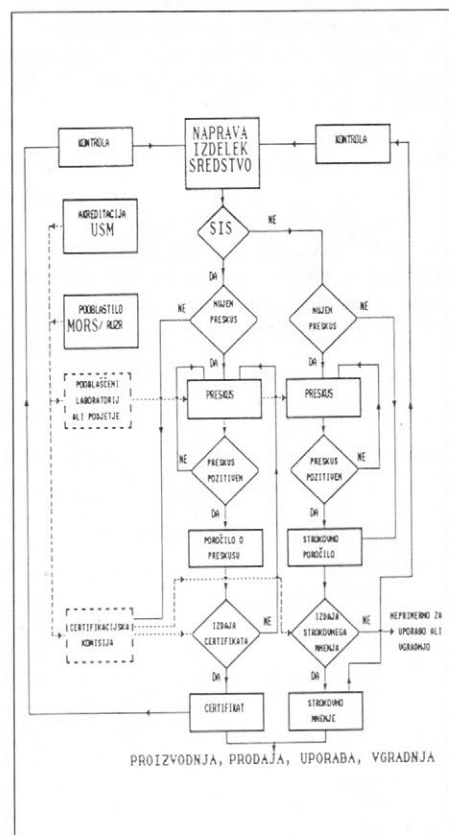
Da bo sistem preskušanja in certificiranja na področju varstva pred požarom deloval, bo poleg splošne zakonodaje potrebno:

1. pripraviti manjkajoče slovenske standarde (SIS) za preskušanje požarnih lastnosti in/ali funkcionalnih lastnosti za primer požara;
2. izdelati manjkajoče klasifikacije glede na požarne lastnosti in/ali funkcionalne lastnosti za primer požara;
3. za vse skupine izdelkov na področju požarne varnosti akreditirati in pooblastiti ustrezne domače in/ali tuje preskusne laboratorije z ustrezno opremo (testno in ostalo), kadri in znanjem;
4. ustanoviti certifikacijsko telo/komisijo za izdelke za področje požarne varnosti, ki bo na osnovi preskusa izdala

certifikat in poskrbela za naknadno redno kontrolo certificiranih izdelkov v proizvodnji ali pri uvozniku; v certifikacijskem telesu oziroma komisiji bodo delovali strokovnjaki različnih profilov in dejavnosti s ciljem zagotoviti izdelkom s certifikatom potrebno stopnjo varnosti in funkcionalnih lastnosti za primer požara;

5. opredeliti še ostale izdelke ali skupine izdelkov, za katere je preskušanje po posameznih standardih obvezno;
6. opredeliti pogoje in kriterije za izdelke, za katere preskušanje ni obvezno (varianta: alternativno), ampak zadostuje:
 - računska metoda (npr. EUROCODE) ali
 - standard (npr. DIN 4102 del 4) ali
 - certifikat ali poročilo tujega preskusnega laboratorija (za uvožene izdelke ali naše izdelke, preskušene po tujih nacionalnih standardih);
7. opredeliti pogoje in kriterije za izdelke, za katere ni potreben certifikat, ampak zadostuje strokovno mnenje ali poročilo;
8. opredeliti pogoje in kriterije za izvajanje redne naknadne kontrole za posamezne skupine izdelkov, ki bodo na področju požarne varnosti pridobili certifikat ali pozitivno strokovno mnenje;
9. objaviti seznam izdelkov za požarno varstvo, ki imajo v Sloveniji certifikat ali strokovno mnenje (ni normativni dokument, ampak redno letno obvestilo).

Na sliki 1 so shematsko prikazani elementi sistema preskušanja in certificiranja izdelkov za požarno zaščito.

Slika 1. Elementi sistema preskušanja in certificiranja za izdelke na področju požarne varnosti.

Fig. 1. Testing and certification of products for fire protection.

Bojan Grm Standards, testing and certification of the products for fire protection

The standards providing the general and special provisions for classification, performance, design, test methods and conditions for individual groups of materials, products and equipment for fire protection as well as the procedure for testing and certification of these products are of great importance for general fire safety.

The work of the national technical committees for standards preparation in the field of fire protection within the National Standards and Metrology Institute (USM), the present state of testing and approval system, and the necessary tasks and activities in this field in Slovenia are presented in the article.